

Udspil fra Danmarks Naturfredningsforening:

5 indsatser der skal sikre rent grundvand i Danmark

Nye målinger dokumenterer alt for mange rester af sprøjtegift i grundvandet, og viser med stor tydelighed, at det danske grundvand er truet i langt større omfang, end vi hidtil har troet. Og de nye målinger dokumenterer desværre, at den nuværende lovgivning er forældet.

Målinger i 2019 fra den danske grundvandsovervågning (GRUMO) viser, at der blev fundet sprøjtegiftrester i over 58 pct. af alle vandprøverne, og at grænseværdierne var overskredet i over 22 pct. af målingerne.

I vandværkernes kontrol af aktive drikkevandsboringer blev der i 2019 fundet sprøjtegiftrester i over 45,3 pct. af boringerne, og i over 12,7 pct. var grænseværdien overskredet. Det er en stigning på ca. 10 pct. fra 2018, hvor der blev fundet gift rester i 40,8 pct. af de undersøgte drikkevandsboringer.

For eksempel er nedbrydningsproduktet DMS nu fundet i 28,6 pct. af alle vandværksboringer, og grænseværdien er overskredet i 7,4 pct. af disse tilfælde. En række vandværker er nu tvunget til at fortynde vandet for at sikre en tilstrækkeligt god kvalitet, fordi stofferne ikke kan fjernes i de filtre, vandværkerne anvender.

Vandværkerne har mod EU regler gennem 7 år fået dispensation af Miljøstyrelsen til at lede vand ud til forbrugerne, der overskrider EU grænseværdien for drikke- og grundvand. I forståelsespapiret nævnes ”Der gennemføres en kortlægning af udfordringerne i forhold til Danmarks grundvand som udgangspunkt for en samlet indsats, der skal sikre bedre beskyttelse af drikkevandet og nedbringe brugen af sprøjtegifte.” Dette er et godt udgangspunkt for at gennemføre kombineret kortlægning af vandværkernes sårbar oplande samtidig med etablering af natur/skov i oplandene som forbinder eksisterende naturarealer i større grundvandsparker.

En række af de fundne sprøjtegifte og nedbrydningsstoffer stammer fra sprøjtegifte, som anvendes af jordbruget i dag, fx glyphosat, hormonmidler og fire svampegifte, hvor bl.a. giftresten 1,2,4-triazol i 2019 findes i 16,1 pct. af alle grundvandsindtag og stammer fra godkendte svampemider der anvendes til korn. 1,2,4-triazol findes ikke hyppigt i drikkevand, hvilket kan skyldes at hovedforbruget af svampegifte er sket efter år 2000.

Lovforslaget om ”Boringsnære Beskyttelsesområder” (BNBO’er) er vedtaget i foråret 2019 og skal sikre, at der ikke anvendes sprøjtegifte omkring vandværkernes vandboringer. Det er desværre langt fra nok, hvis vi skal sikre grundvandet for de kommende generationer.

For det første gælder lovforslaget om BNBO’er kun den såkaldte ”erhvervsmæssige brug af pesticider” i BNBO’erne. Det betyder, at det stadig er tilladt for havejere og kommuner at bruge fx glyphosat (roundup) i byområderne, på trods af at målinger har vist koncentrationer under fx haveaffaldspladser på 61 gange grænseværdien af glyphosat.

For det andet er et forbud mod sprøjtegifte i BNBO'erne langt fra tilstrækkeligt i omfang. Langt hovedparten af vores drikkevand dannes i de såkaldte "indvindingsoplande", hvorfra det når boringerne (dvs. BNBO'erne) i løbet af 10-50 år. Hvis vi skal sikre rent vand til de kommende generationer, er det bydende nødvendigt, at vi også sikrer de sårbare dele af indvindingsområderne mod sprøjtegifte.

Og det er langt fra kun rester af sprøjtemidler, der i dag er forbudte, som findes i målingerne. Der findes også i stigende grad giftstoffer, som stadig – og i mange tilfælde i stigende grad – bruges af både landbruget, industrien, kommunerne og private borgere, og som vil forurene vores grundvand i mange årtier endnu. Hertil kommer hele tiden nye sprøjtegifte, som vi ikke i dag kender de miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser af.

Ved screeningen af 263 vandprøver for 415 ny stoffer blev der fundet giftrester i ca. 20 pct., når man medtager alle tidligere analyser for gift er der påvist giftrester i 77,2 pct. og gift over grænseværdien i 27 pct. Det betyder, at der ganske enkelt findes giftrester under arealer, hvor disse anvendes, eller har været anvendt.

En 5-punktsplan for grundvandet

Det er heldigvis enkelt og billigt at sikre vores grundvand for de kommende generationer. Disse fem indsatser vil tilsammen kunne sikre rent grund- og drikkevand i Danmark.

1. Forbud mod sprøjtegifte i sårbare indvindingsoplande

Grundvandet i de sårbare dele af indvindingsoplandene skal sikres mod sprøjtegifte. Det betyder ikke nødvendigvis et totalt forbud mod alle sprøjtegifte i alle de danske indvindingsoplande – men der er mange områder i indvindingsoplandene, hvor grundvandet er meget sårbart over for sprøjtegiftene.

I dag mangler myndighederne viden om, hvor disse sårbare områder findes. Så der skal gennemføres en landsdækkende kortlægning af disse sårbare indvindingsoplande - og når de er identificeret, skal der indføres et forbud mod sprøjtegifte i de sårbare områder, akkurat som det nu sker i BNBO'erne. Det vurderes at ville tage 3-4 år at kortlægge.

2. Et moderniseret godkendelsessystem

Fundet af mange nye sprøjtegiftrester i grundvandet viser, at det nuværende godkendelsessystem for sprøjtegifte er utilstrækkeligt. Vi ved ikke i dag, hvor mange sprøjtegiftrester, der faktisk findes i det danske drikke- og grundvand, for der er endnu ikke udviklet analysemetoder, der screener for alle stoffer.

Der er derfor behov for et udvidet godkendelsessystem, der kan håndtere de mange nye typer giftstoffer, som er baseret på et konsekvent forsigtighedsprincip, og hvor nye pesticider kun kan godkendes i Danmark, hvis de er testede under danske forhold.

Miljøstyrelsens godkender pesticider der siver ned i koncentrationer der i gennemsnit overholder grænseværdien på 0,1 mikrogram/liter i den samlede nedsvivningsmængde på årsniveau. Det vil betyde, at alt drikkevand i Danmark vil komme til at indeholde stadig flere giftrester, når stadig flere godkendte stoffer nedvaskes fra marker og befæstede arealer.

3. Forbud mod brug af pesticider i byområder

Der skal indføres et forbud mod brugen af pesticider i BNBO'erne i byområder, der gælder for alle typer af brug af sprøjtegifte, dvs. også for private borgere og offentlig brug.

Private skal ikke længere kunne købe sprøjtegifte, fordi det ikke fremgår af vejledninger, at disse stoffer KUN må bruges på befæstede arealer med afløb til kloak og rensningsanlæg, og ikke på arealer hvor regnvandet siver direkte ned til grundvandet uden om den biologisk aktive rodzone som stofferne er godkendt til at anvendes over. Derfor findes der i dag højere gift koncentrationer under byområder.

4. Forbud mod sprøjtegifte ved landbrugsboringer

Der blev i 2018 i landbrugets egne indvindingsboringer indvundet mere vand til vanding end den samlede indvinding af drikkevand i Danmark. Det betyder, at ungt, forurenede vand trækkes ned i de dybere grundvandsslag og i mange tilfælde når drikkevandsboringerne, når indvindingen stoppes i vandingsboringerne. De nye BNBO-regler gælder ikke for disse markvandingsboringer, men det bør de gøre.

5. Nye finansieringsmodeller

Sikringen af grundvandet vil mange steder indebære, at arealerne omkring boringerne og de sårbare indvindingsområder skal frigøres for brugen af sprøjtegifte, så der i stedet plantes skov eller etableres lysåbne naturarealer.

Der skal derfor udvikles nye finansieringsmuligheder, der giver de enkelte forsyningsselskaber og myndigheder mulighed for at opkøbe – eller lægge restriktioner på disse områder. Folketinget bør sikre en rammeregulering, der fremmer sådanne nye finansieringsmodeller i forbindelse med finanslovene.

Der findes allerede i dag eksempler på, at fx lokale vandværker og kommuner danner lokale vandfonde, hvor en særlig ekstraafgift til brugerne finansierer jordfordeling, skovrejsning osv. I et eksempel – den såkaldte ”Als-model” – opkræves en afgift på 0,67 øre pr. kubikmeter vand, hvilket matches øre for øre af den berørte kommune. Det svarer i gennemsnit til ca. 67 kr. pr. husstand pr. år, der sikrer den fornødne finansiering af grundvandssikringen. En anden model kunne være en national økologifond, der finansierer omlægningen af landbrugsjord i sårbare indvindingsoplande til økologisk landbrug uden sprøjtegifte.

Danmarks Naturfredningsforening støtter også de nævnte grundvandsparker som f.eks. har eksisteret i Tyskland og Sverige siden 1950'erne, de såkaldt grundvandsbeskyttelseområder.